

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

28 päivänä kesäkuuta 2007 *

Asiassa C-467/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale di Milanon (Italia) tutkintatuomari on esittänyt 6.10.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 27.12.2005, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

Giovanni Dell'Orto,

Saipem SpA:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J. Klučka, J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari), A. Ó Caoimh ja P. Lindh,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.2.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Dell’Orto, edustajanaan avvocato M. Brusa,

- Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato D. Del Gaizo,

- Irlanti, asiamiehenään D. O’Hagan, avustajanaan N. Travers, BL,

- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään H. G. Sevenster, C. ten Dam ja M. de Grave,

- Itävallan hallitus, asiamiehenään H. Dossi,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään E. O'Neill, avustajanaan barrister J. Turner,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Condou-Durande, E. Righini ja L. Visaggio,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.3.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS (EYVL L 82, s. 1; jäljempänä puitepäätös) ja rikoksen uhreille maksettavista korvauksista 29.4.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY (EUVL L 261, s. 15; jäljempänä direktiivi) tulkintaa.

- 2 Tämä pyyntö on esitetty lainvoimaisen langettavan rikostuomion jälkeisessä rikosoikeudellisessa täytäntöönpanomenettelyssä, jota käsittelee Tribunale di Milanon tutkintatuomari, joka hoitaa täytäntöönpanoasioita käsittelevän tuomioistuimen tehtäviä, ja joka koskee takavarikoitujen tavaroiden palauttamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Puitepäätös

- 3 Puitepäätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä puitepäätöksessä tarkoitetaan:

- a) ’uhrilla’ luonnollista henkilöä, joka on kärsinyt vahinkoa, mukaan lukien fyysinen tai henkinen vaurio, henkinen kärsimys tai taloudelliset menetykset sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia;

--

- c) ’rikosoikeudenkäynnillä’ sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettua rikosoikeudenkäyntiä;

- d) 'oikeudenkäynnillä' oikeudenkäyntiä laajassa merkityksessä, eli siihen katsotaan kuuluvan rikosasiaa koskevan oikeudenkäynnin lisäksi kaikki yhteydet, joita uhrilla on tässä ominaisuudessa eri viranomaisiin, julkisiin palveluihin tai uhrien tukijärjestöihin ennen rikosoikeudenkäyntiä, sen aikana tai sen päätyttyä;

— —”

- 4 Puitepäätöksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on annettava uhreille todellinen ja asianmukainen asema rikosoikeudellisessa järjestelmässään. Jäsenvaltion on jatkettava ponnisteluja sen varmistamiseksi, että uhria kohdellaan hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen oikeudenkäynnin aikana ja että uhrin oikeudet ja oikeutetut edut tunnustetaan, erityisesti rikosoikeudenkäynnin osalta.

2. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että erityisen haavoittuvaiset uhrin voivat saada olosuhteitaan parhaiten vastaavaa erityiskohtelua.”

- 5 Puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on varmistettava riittävä suojelun taso uhrille ja tarvittaessa hänen perheelleen tai vastaavassa asemassa oleville henkilöille erityisesti heidän turvallisuutensa ja yksityisyytensä suojelemiseksi silloin, kun toimivaltaiset viranomaiset katsovat, että on olemassa vakava kostotoimien uhka tai selviä viitteitä siitä, että heidän yksityisyyttään aiotaan tarkoituksellisesti ja vakavalla tavalla häiritä.”

6 Puitepäätöksen 9 artiklassa todetaan seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että rikoksen uhrilla on oikeus saada kohtuullisessa ajassa rikosoikeudenkäynnin yhteydessä päätös rikosentekijän velvoittamisesta maksamaan korvauksia, lukuun ottamatta tiettyjä tapauksia, joissa kansallisessa lainsäädännössä on säädetty korvausvaatimuksen käsittelystä muulla tavalla.

– –

3. Palautettavat ja oikeudenkäynnin ajaksi takavarikoidut uhrille kuuluvat esineet on, jollei rikosoikeudenkäynnin kannalta ehdottomasti toisin ole tarpeen, palautettava uhrille viipymättä.”

7 Puitepäätöksen 17 artiklan kolmannen luetelmakohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on saatettava tämän tuomion 3–6 kohdassa mainittujen artiklojen noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 22.3.2002.

Direktiivi

8 Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos tahallinen väkivaltarikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin korvauksen hakijan asuinvaltiossa, hakijalla on oikeus tehdä [korvaus]hakemus asuinvaltionsa viranomaiselle tai muulle elimelle.”

9 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Korvauksen maksaa sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jonka alueella rikos on tehty.”

10 Direktiivin 12 artiklan sanamuoto on seuraavanlainen:

”1. Tämän direktiivin nojalla laadittuja korvauksen saamista rajatylittävissä tapauksissa koskevia sääntöjä on sovellettava jäsenvaltioiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevien kansallisten korvausjärjestelmien perusteella.

2. Kaikkien jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niiden kansallisissa säädöksissä on säännökset niiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevasta korvausjärjestelmästä, jolla varmistetaan uhreille oikeudenmukaiset ja riittävät korvaukset.”

11 Direktiivin 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi ei estä jäsenvaltioita, edellyttäen että tällaiset säännökset ovat tämän direktiivin mukaisia:

a) ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa suotuisampia säännöksiä rikoksen uhrien tai muiden rikoksesta kärsimään joutuneiden henkilöiden hyväksi;

b) ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa säännöksiä, joiden perusteella maksetaan korvaus jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella tehtyjen rikosten uhreille tai muille henkilöille, joihin tällaisten rikosten vaikutukset ovat ulottuneet, jäsenvaltioiden tätä tarkoitusta varten asettamien edellytysten mukaisesti.”

12 Direktiivin 18 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2006, lukuun ottamatta 12 artiklan 2 kohtaa, jonka osalta voimaantulopäivä on 1 päivä heinäkuuta 2005. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää, että toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen tämän direktiivin noudattamiseksi, toteutetaan ainoastaan niiden hakijoiden osalta, joiden vahingot aiheuttanut rikos on tehty 30 päivän kesäkuuta 2005 jälkeen.”

Kansallinen lainsäädäntö

13 Italian rikosprosessilain (codice di procedura penale) 263 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 12.6.2003 annetulla lailla nro 134, säädetään seuraavaa:

”1. Tuomioistuin määrää takavarikoitujen tavaroiden palauttamisesta, kun tavaroiden omistusoikeus on riidaton.

--

3. Jos takavarikoitujen tavaroiden omistusoikeudesta on riitaa, tuomioistuimien siirtää asian tavaroiden palauttamista koskevilta osin toimivaltaisen siviilioikeudellisia asioita käsittelevän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja pysyttää takavarikon voimassa käsitteilyn ajan.

--

6. Kun ratkaisuun ei enää voida hakea muutosta, täytäntöönpanoasioita käsittelevä tuomioistuin määrää tavaroiden palauttamisesta.”

14 Rikosprosessilain 444 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Vastaaja ja virallinen syyttäjä voivat pyytää tuomioistuinta käsiteltävänä olevassa asiassa ja pyydytyssä laajuudessa soveltamaan korvaavaa rangaistusta tai taloudellista seuraamusta, joita voidaan alentaa enintään kolmannekseen täydestä rangaistuksesta, tai vankeusrangaistusta, jos se ei olosuhteet huomioon ottaen ja enintään kolmannekseen alennettuna ylitä kestoltaan viittä vuotta, yksin tai yhdessä taloudellisen seuraamuksen kanssa.

2. Jos myös asianosainen, joka ei ole esittänyt pyyntöä, tähän suostuu ja jos asiassa ei anneta vapauttavaa tuomiota – –, tuomioistuin määrää asiakirjojen perusteella, kun tosiseikat on määritetty oikein ja asianosaisten esittämät seikat on asianmukaisesti otettu huomioon ja kun esitetty rangaistus on riittävä, mainitusta rangaistuksesta ja

mainitsee tuomiolauselmassa, että asianosaiset ovat esittäneet tätä koskevan pyynnön. Jos asiassa on esitetty yksityisoikeudellinen vaatimus, tuomioistuin ei lausu tästä pyynnöstä; – –

– –”

15 Rikosprosessilain 665 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jollei laissa toisin säädetä, vain ratkaisun tehnyt tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään ratkaisun täytäntöönpanoa koskevan asian.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Tribunale di Milanossa oli vireillä rikosasia, jossa Dell’Orto oli yksi vastaajista, joita syytettiin virheellisten yhtiötietojen antamiseen (kirjanpidon väärentäminen) perustuvista rikoksista, jotka oli tehty siinä tarkoituksessa, että toteutetaan myös törkeä kavallus ja rahoitetaan poliittisia puolueita lainvastaisesti. Nämä teot vaikuttivat muun muassa useisiin italialaiseen ENI-konserniin kuuluviin yhtiöihin, mukaan lukien Saipem SpA:han (jäljempänä Saipem), joka esitti tässä rikosoikeudenkäynnissä yksityisoikeudellisen vaatimuksen.

17 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Dell’Orto ja muut vastaajat olivat kavaltaneet mainituilta yhtiöiltä huomattavia rahasummia sellaisissa offshore-yrityksissä suoritetuista fiktiivisistä konsulttipalveluista esitettyjen laskujen avulla, joihin yksi

vastaaajista oli organisatorisesti sidoksissa, sillä tavoin, että vastaajat pitivät osan varoista itsellään. Erityisesti Dell'Orto kavalsi itselleen 1 064 069,78 euroa Saipemille kuuluneita rahoja; Italian oikeusviranomaiset määräsivät tämän summan takavarikoitavaksi rikosoikeudenkäynnin kuluessa. Tämän turvaamistoimen pääasiallinen ja nimenomainen tarkoitus oli taata rikoksesta johtuvien yksityisoikeudellisten vaateiden täyttäminen.

- 18 Kyseisen rikosoikeudenkäynnin päätteeksi Tribunale di Milanon tutkintatuomari antoi 4.5.1999 tuomion, joka tuli lainvoimaiseksi 5.6.1999 ja jossa rangaistus määrättiin rikosprosessilain 444 §:n mukaisesti, toisin sanoen niin sanotun neuvottelumenettelyn (patteggiamento) perusteella. Tuomiossa Dell'Orto tuomittiin ehdollisesti vankeus- ja sakkorangaistukseen. Tuomiossa ei lausuttu mitään takavarikoidusta rahasummasta.
- 19 Kyseinen tuomioistuin määräsi 3.12.1999 antamassaan päätöksessä, että takavarikoitu rahasumma oli palautettava Saipemille. Corte suprema di cassazione kumosi tämän päätöksen 8.11.2001 antamallaan tuomiolla. Tämä tuomioistuin totesi erityisesti, että koska 4.5.1999 annetussa tuomiossa ei ollut lausuttu mitään takavarikoidusta rahasummasta, rikosasian ratkaisella tuomioistuimella ei ollut toimivaltaa määrätä sen palauttamisesta Saipemille.
- 20 Dell'Orto vaati 8.11.2001 annetun tuomion jälkeen rikosasian ratkaissutta tuomioistuinta velvoittamaan Saipemin vuorostaan palauttamaan kyseisen rahasumman, koska se saatettaisiin takavarikoida uudelleen odotettaessa ratkaisua sen mahdollisesta palauttamisesta. Dell'Orton mukaan tämän ratkaisun tekeminen kuuluu siviilioikeudellisia asioita käsittelevälle tuomioistuimelle rikosprosessilain 263 §:n 3 momentin nojalla, koska kysymys on mainitun rahasumman omistusoikeutta koskevasta riidasta.

- 21 Tribunale di Milanon tutkintatuomari määräsi 18.7.2003 tekemällään päätöksellä oikeudenkäyntiasiakirjat siirrettäväksi siviilituomioistuimeen ja hylkäsi Dell'Orton vaatimukset muilta osin.
- 22 Corte suprema di cassazione kumosi viimeksi mainitun päätöksen 21.4.2005 antamallaan tuomiolla ja palautti asian samaan tuomioistuimeen. Kyseisessä tuomiossa todetaan, että vaikka rikosprosessilain 263 §:n 3 momentin mukaan takavarikoitujen tavaroiden omistusoikeutta koskevan riidan ratkaisee siviilituomioistuin erillisessä menettelyssä, tämä ei kuitenkaan merkitse, että rikostuomioistuin menettäisi toimivallan määrätä tavaroiden säilyttämistä koskevista toimenpiteistä siihen saakka, kunnes omistusoikeutta koskeva riita on ratkaistu, minkä vuoksi Tribunale de Milanon tutkintatuomarin on ”toteutettava tarpeelliset toimenpiteet tällä välin Saipemille palautetun summan asettamiseksi konkreettisesti takavarikkoon”.
- 23 Näin ollen oikeudenkäynti ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa aloitettiin uudelleen Corte suprema di cassazionen antaman toisen tuomion täytäntöönpanemiseksi.
- 24 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan pääasiassa ei voi olla kysymys sellaisesta takavarikoidun rahasumman ”omistusoikeutta koskevasta riidasta”, jonka vuoksi olisi perusteltua aloittaa erillinen menettely siviilituomioistuimessa. Takavarikoidut varat on maksettu perusteettomasti ja ne on Italian siviililain 2037 §:n nojalla palautettava Saipemille, ja asiakirja-aineistosta ilmenee, että Dell'Orto ei ole milloinkaan kiistänyt sitä, että riidanalaiset rahasummat ovat kyseisen yhtiön omaisuutta.
- 25 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että todellisuudessa puhtaasti prosessuaalinen este estää sitä itseään määräämästä kyseisten rahojen palauttamisesta Saipemille; kysymys koskee täytäntöönpanotuomioistuimen toimi-

valtaa tehdä päätös takavarikoitujen rahasummien palauttamisesta sellaisen tuomion antamisen jälkeen, jossa määrättiin rangaistus rikosprosessilain 444 §:n nojalla. Corte suprema di cassazione oikeuskäytännön mukaan, sellaisena kuin se ilmenee erityisesti edellä mainitusta 8.11.2001 annetusta tuomiosta, täytäntöönpanotuomioistuimella ei ole toimivaltaa tehdä päätöstä sellaisten tavaroiden palauttamisesta uhrille, jotka on takavarikoitu kyseiseen 444 §:ään – jossa ei säädetä mitään tältä osin – perustuvan tuomion antamisen jälkeen.

- 26 Tässä yhteydessä kansallinen tuomioistuin pohtii puitepäätöksen 2 ja 9 artiklassa mainittujen periaatteiden sovellettavuutta.
- 27 Se pohtii erityisesti, ovatko kyseiset puitepäätöksen artikkelit sovellettavissa niiden henkilöllisen soveltamisalan näkökulmasta, kun uhri ei ole luonnollinen henkilö vaan oikeushenkilö.
- 28 Puitepäätöstä sovelletaan sen 1 artiklan a alakohdan mukaisesti ”luonnolliseen henkilöön”, joka on kärsinyt vahinkoa. Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, voidaanko puitepäätöstä, kun sitä luetaan yhdessä direktiivin 12 ja 17 artiklan kanssa, tulkita siten, että sitä sovelletaan myös kaikkiin muihin rikoksen uhrina oleviin henkilöihin ja erityisesti oikeushenkilöihin. Jos näin on, puitepäätöksen 9 artiklan 3 kohtaan sisältyvää periaatetta, jonka mukaan rikosoikeudenkäynnissä takavarikoidut uhrille kuuluvat tavarat on palautettava tälle viipymättä, sovelletaan pääasiaan. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok. 2005, s. I-5285) tästä seuraa, että kansallisen tuomioistuimen on mahdollisuuksien mukaan tulkittava rikosprosessilain säännöksiä, jotka koskevat täytäntöönpanotuomioistuimen toimivallan laajuutta koskevia rikosprosessilain säännöksiä rikosoikeudenkäynnissä takavarikoitujen tavaroiden palauttamisen osalta, puitepäätöksen 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti; kyseinen säännös mahdollistaa yksinkertaistetun menettelyn uhreja koskevassa korvausjärjestelmässä vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

- 29 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut sellaisten syytteen käsittelyn päättymistapojen osalta, joita rikosprosessilain 444 §:ssä tarkoitettu neuvotteluun perustuva tuomio vastaa, että ne on rinnastettava rikosoikeudenkäynnin päättävään lainvoimaiseen tuomioon (yhdistetyt asiat C-187/01 ja C-385/01, Gözütok ja Brügge, tuomio 11.2.2003, Kok. 2003, s. I-1345).
- 30 Koska pääasiassa takavarikoitujen rahasummien palauttamista koskeva riita seuraa rikosoikeudenkäyntiä, joka päättyi 4.5.1999 annettuun tuomioon, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pohtii myös puitepäätöksen 2 ja 9 artiklassa mainittujen periaatteiden sovellettavuutta sellaisessa erityistilanteessa, jossa on kysymys varsinaisen rikosoikeudenkäynnin päättymisen jälkeen tapahtuvasta rikosoikeudellisesta täytäntöönpanomenettelystä.
- 31 Näin ollen Tribunale di Milanon tutkintatuomari on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Voidaanko puitepäätöksen – – 2 ja 9 artiklan säännöksiä soveltaa rikosoikeudenkäynnissä yleisesti *keneen tahansa rikoksesta vahinkoa kärsineeseen henkilöön* – – direktiivin – – 1 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen tai muiden yhteisön oikeussääntöjen nojalla?
- 2) Voidaanko puitepäätöksen – – 2 ja 9 artiklan säännöksiä soveltaa lainvoimaisen langettavan rikostuomion (ja siis myös tuomion, jolla määrätään rangaistus rikosprosessilain 444 §:n mukaisesti) jälkeisessä rikosoikeudellisessa täytäntöönpanomenettelyssä *keneen tahansa rikoksesta vahinkoa kärsineeseen henki-*

*löö*n – – direktiivin – – 1 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen tai muiden yhteisön oikeussääntöjen nojalla?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 32 Useat tässä oikeudenkäynnissä huomautuksensa esittäneet hallitukset ovat esittäneet epäilynsä ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen osalta.
- 33 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsoo, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta sen vuoksi, että kyseinen pyyntö perustuu EY 234 artiklaan, vaikka esitetty tulkintapyyntö koskee puitepäätöstä eli Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston nojalla tehtyä toimea. Tällaisessa tapauksessa pyynnön pitäisi perustua yksinomaan EU 35 artiklan 1 kohtaan, kun sitä vastoin EY 234 artikla ei ole sovellettavissa. Irlanti toteaa, että koska käsiteltävänä olevassa asiassa EU 35 artiklan soveltamisen edellytykset täyttyvät, sen, että pyynnön perusteeksi vedotaan virheellisesti EY 234 artiklaan, ei pitäisi estää yhteisöjen tuomioistuinta vastaamasta ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kysymyksiin.
- 34 Heti aluksi on todettava, että EU 46 artiklan b alakohdan mukaan EY:n perustamissopimuksen ja Euratomin perustamissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa ja tämän toimivallan käyttämistä ja joihin EY 234 artikla kuuluu, sovelletaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston määräyksiin EU 35 artiklassa määrätyn edellytyksin. Toisin kuin

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, tästä seuraa, että EY 234 artiklan mukaista järjestelmää voidaan soveltaa yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan antaa ennakkoratkaisuja EU 35 artiklan nojalla, jollei tämän määräyksen mukaisista edellytyksistä muuta johdu (ks. vastaavasti em. asia Pupino, tuomion 19 ja 28 kohta).

- 35 On riidatonta, että Italian tasavalta on antanut 1.5.1999 eli Amsterdamin sopimuksen voimaantulopäivänä voimaan tulleen julistuksen, jolla se hyväksyi yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan antaa ratkaisuja EU 35 artiklassa tarkoitettujen toimien pätevydestä tai tulkinnasta kyseisen artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti. Niin ikään on riidatonta, että puitepäätös, joka perustuu EU 31 ja EU 34 artiklaan, kuuluu EU 35 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin toimiin, joista yhteisöjen tuomioistuin voi antaa ennakkoratkaisun (em. asia Pupino, tuomion 20 ja 22 kohta), ja asiassa ei ole kiistetty sitä, että pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa oikeudenkäynnissä toimivaa Tribunale di Milanon tutkintatuomaria on pidettävä EU 35 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltion tuomioistuimena.
- 36 Vaikka ei otettaisi huomioon sitä, että ennakkoratkaisukysymykset koskevat myös EY:n perustamissopimuksen nojalla annetun direktiivin tulkintaa, se, että ennakkoratkaisupyynnössä ei mainita EU 35 artiklaa, vaan siinä viitataan EY 234 artiklaan, ei voi itsessään merkitä sitä, että ennakkoratkaisupyynnö on jätettävä tutkimatta. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä, koska Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ei nimenomaisesti eikä implisiittisesti määrätä, missä muodossa kansallisen tuomioistuimen on esitettävä ennakkoratkaisupyynnönsä (ks. vastaavasti EY 234 artiklan osalta asia 13/61, De Geus, tuomio 6.4.1962, Kok. 1962, s. 89, Kok. Ep. I, s. 121, 102 kohta).
- 37 Alankomaiden hallitus asettaa ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen epäilyksen alaiseksi sillä perusteella, että ennakkoratkaisupyynnössä ei määritellä asiaa koskevia tosiseikkoja ja lainsäädäntöä riittävästi. Tämän hallituksen mukaan tästä seuraa erityisesti, että esitettyjen kysymysten hyödyllisyys ei ilmene selvästi sen vuoksi, että koska sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä ei ole täsmennetty yksityiskohtaisemmin, on mahdotonta tutkia, onko kysymys tämän lainsäädännön tulkimisesta puitepäätöksen – jolla ei sitä paitsi ole välitöntä oikeusvaikutusta – mukaisesti, kuten kansallinen tuomioistuin väittää.

- 38 Itävallan hallitus toteaa, että Italian oikeus estää ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta pääasiassa lausumasta siviilioikeuteen perustuvista vaatimuksista, joten ennakkoratkaisukysymykset ovat luonteeltaan hypoteettisia.
- 39 On todettava, että kuten EY 234 artiklassa, EU 35 artiklassakin edellytyksenä ennakkoratkaisupyynnön esittämiselle yhteisöjen tuomioistuimelle on, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että ”kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen”, joten yhteisöjen tuomioistuimen EY 234 artiklan nojalla esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamista koskeva oikeuskäytäntö on lähtökohtaisesti sovellettavissa yhteisöjen tuomioistuimelle EU 35 artiklan nojalla esitettyihin ennakkoratkaisupyyntöihin (em. asia Pupino, tuomion 29 kohta).
- 40 Tästä seuraa, että oletama, jonka mukaan kansallisten tuomioistuinten esittämällä ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä, voidaan hylätä vain poikkeustapauksissa eli silloin, kun on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä näissä kysymyksissä tarkoitettujen unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai kun kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka kun yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin. Yhteisöjen tuomioistuin on muissa tapauksissa lähtökohtaisesti velvollinen vastaamaan sille esitettyihin EU 35 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimien tulkintaa koskeviin ennakkoratkaisukysymyksiin (em. asia Pupino, tuomion 30 kohta).
- 41 Lisäksi tarve saada sellainen yhteisön oikeuden tulkintaratkaisu, josta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyötyä, edellyttää, että sen on määriteltävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat oletukset, joihin nämä kysymykset perustuvat. Tämän osalta on välttämätöntä, että kansallinen tuomioistuin antaa edes vähäisen selostuksen niistä syistä, joiden perusteella se on valinnut ne unionin oikeuden

säännökset ja määräykset, joiden tulkintaa se pyytää, ja siitä, miten nämä säännökset ja määräykset ja pääasiassa sovellettava kansallinen lainsäädäntö liittyvät toisiinsa (ks. EY 234 artiklan osalta mm. asia C-295/05, Asemfo, tuomio 19.4.2007, Kok. 2007, s. I-2999, 32 ja 33 kohta).

- 42 Ennakkoratkaisupyynnöissä annetut tiedot eivät ole tarpeen ainoastaan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin voi antaa hyödyllisiä vastauksia, vaan myös siksi, että jäsenvaltioiden hallituksilla ja muilla osapuolilla, joita asia koskee, on mahdollisuus esittää huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti (ks. mm. asia C-303/05, *Advocaten voor de Wereld*, tuomio 3.5.2007, Kok. 2007, s. I-3633, 20 kohta).
- 43 Kuten tämän tuomion 16–30 kohdasta ilmenee, ennakkoratkaisupyynnössä esitetään pääasian tosiseikat sekä sovellettavan kansallisen lainsäädännön välittömästi merkitykselliset säännökset, ja siinä selvitetään ne syyt, joiden vuoksi kansallinen tuomioistuin pyytää puitepäätöksen tulkintaa, sekä se, millä tavoin puitepäätös ja asiassa sovellettava kansallinen lainsäädäntö liittyvät toisiinsa.
- 44 Toisin kuin Itävallan hallitus väittää, ei ole ilmeistä, että pääasiassa kansallisen oikeuden puitepäätöksen mukainen tulkinta olisi mahdoton; tämän tutkiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä (ks. vastaavasti em. asia *Pupino*, tuomion 48 kohta).
- 45 Näin ollen ei ole ilmeistä, että puitepäätöksen säännösten tulkintaa koskevilla kysymyksillä ei olisi mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma olisi luonteeltaan hypoteettinen taikka että yhteisöjen tuomioistuimella ei olisi tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen näihin kysymyksiin.

- 46 Ennakkoratkaisupyynnön sisältämät tiedot ovat myös riittävät, jotta voidaan suojata pääasian asianosaisilla, jäsenvaltioilla, Euroopan unionin neuvostolla ja Euroopan yhteisöjen komissiolle yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan perusteella olevaa mahdollisuutta esittää huomautuksia, mistä ovat lisäksi osoituksena kaikkien vireillä olevaan menettelyyn osallistuneiden osapuolten esittämät huomautukset.
- 47 Yhteisöjen tuomioistuimessa käydyssä kirjallisessa menettelyssä esitettiin kysymys siitä, onko katsottava, että puitepäätöstä voidaan soveltaa ajallisesti sellaisiin olosuhteisiin, jotka, kuten pääasiassa, vallitsivat kauan ennen puitepäätöksen antamista 15.3.2001, kun huomioon ei oteta sen täytäntöönpanolle asetettua määräaika, joka erityisesti puitepäätöksen 9 artiklan osalta päättyi 22.3.2002.
- 48 Tältä osin on palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan menettelysääntöjä katsotaan yleensä voitavan soveltaa kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin, toisin kuin aineellisia sääntöjä, joiden ei tavallisesti tulkita koskevan ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita (ks. erityisesti asia C-293/04, *Beemsterboer Coldstore Services*, tuomio 9.3.2006, Kok. 2006, s. I-2263, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Pääasiassa keskeinen kysymys eli se, millä tuomioistuimella on toimivalta tehdä päätös rikosoikeudenkäynnin kuluessa takavarikoitujen tavaroiden palauttamisesta uhrille, kuuluu menettelysääntöjen alaan, joten mikään lain ajallista soveltamista koskeva este ei estä ottamasta tämän asian yhteydessä huomioon puitepäätöksen relevantteja säännöksiä sovellettavan kansallisen oikeuden tulkittamiseksi sen mukaisesti.

50 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

51 Kansallinen tuomioistuin haluaa kahdella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, selvittää pääasiallisesti, onko puitepäätöstä tulkittava siten, että rikos-oikeudenkäynnissä ja erityisemmin pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa lainvoimaisen langettavan rikostuomion jälkeisessä täytäntöönpanomenettelyssä puitepäätöksessä tarkoitettu uhrin käsite kattaa oikeushenkilön, joka on kärsinyt vahinkoa sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia.

52 Puitepäätöksen 1 artiklan a alakohdan määritelmän mukaan uhrilla tarkoitetaan puitepäätöksessä luonnollista henkilöä, joka on kärsinyt vahinkoa, mukaan lukien fyysinen tai henkinen vaurio, henkinen kärsimys tai taloudelliset menetykset sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia.

53 Tämän säännöksen sanamuodosta seuraa, että puitepäätös koskee vain luonnollisia henkilöitä, jotka ovat kärsineet vahinkoa sellaisen menettelyn johdosta, joka on vastoin jäsenvaltion rikoslakia.

54 Puitepäätöksen tulkitseminen sillä tavoin, että se koskisi myös pääasian asianomistajan kaltaisia oikeushenkilöitä, jotka väittävät kärsineensä vahinkoa rikoksen johdosta, olisi vastoin itse puitepäätöksen 1 artiklan a alakohdan sanamuotoa.

- 55 Tähän on lisättävä, että mihinkään muuhun puitepäätöksen säännökseen ei sisälly mitään viitettä siitä, että Euroopan unionin lainsäätäjällä olisi ollut tarkoitus ulottaa uhrin käsite koskemaan oikeushenkilöitä tämän puitepäätöksen soveltamiseksi. Päinvastoin useat sen säännökset vahvistavat, että lainsäätäjä tarkoitti yksinomaan luonnollisia henkilöitä, jotka ovat kärsineet vahinkoa rikoksen johdosta.
- 56 Tältä osin puitepäätöksen 1 artiklan a alakohdan lisäksi, jossa mainitaan vahinkoina fyysinen tai henkinen vaurio ja henkinen kärsimys, on mainittava puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohta, jossa veloitetaan jäsenvaltiot ponnistelemaan sen varmistamiseksi, että uhria kohdellaan hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen, 2 artiklan 2 kohta, jossa mainitaan erityiskohtelu, jota erityisen haavoittuvaisten uhrien on saatava, sekä puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohta, jossa veloitetaan jäsenvaltiot varmistamaan riittävä suojelun taso uhrin perheelle tai vastaavassa asemassa oleville henkilöille.
- 57 Direktiivi ei muuta tätä tulkintaa. Puitepäätöksellä ja direktiivillä säännellään eri asioita. Direktiivillä otetaan käyttöön yhteistyöjärjestelmä, jolla helpotetaan rikosten uhrien mahdollisuutta saada korvaus rajatylittävissä tilanteissa. Sillä pyritään varmistamaan, että henkilö, joka on joutunut tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi muussa jäsenvaltiossa kuin asuinvaltiossaan, saa korvauksen ensiksi mainitulta valtiota. Puitepäätöksellä puolestaan pyritään lähentämään jäsenvaltioiden lainsäädäntöä uhrin etujen turvaamiseksi rikosoikeudenkäynnissä. Sillä pyritään varmistamaan se, että rikosentekijä korvaa uhrin kärsimän vahingon.

- 58 Näin ollen vaikka oletettaisiin, että EY:n perustamissopimuksen nojalla annetun direktiivin säännöksillä voisi olla jotakin vaikutusta Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen perustuvan puitepääätöksen säännösten tulkintaan ja että direktiivissä tarkoitettua uhrin käsitettä voitaisiin tulkita siten, että se kattaa oikeushenkilöt, suhde direktiivin ja puitepääätöksen välillä ei kuitenkaan ole sellainen, että kysymyksessä olevaa käsitettä olisi tulkittava yhdenmukaisesti.
- 59 Lisäksi pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen tilanne ei kuulu direktiivin soveltamisalaan. Kuten tämän tuomion 57 kohdasta ilmenee, direktiivissä säädetään korvauksesta vain sellaisen tahallisen väkivaltarikoksen tapauksessa, joka on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin uhrin asuinvaltiossa, kun taas pääasia koskee rikoksia, jotka ovat kirjanpitorikos, törkeä kavallus ja poliittisten puolueiden lainvastainen rahoittaminen ja jotka on pääosin tehty siinä jäsenvaltiossa, jossa uhrilla on kotipaikka.
- 60 Esitettyihin kysymyksiin on siis vastattava, että puitepääöstä on tulkittava siten, että rikosoikeudenkäynnissä ja erityisemmin pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa lainvoimaisen langettavan rikostuomion jälkeisessä täytäntöönpanomenettelyssä puitepääötöksessä tarkoitettua uhrin käsitettä on tulkittava siten, että se ei kata oikeushenkilöä, joka on kärsinyt vahinkoa sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia.

Oikeudenkäyntikulut

- 61 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisilla huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehtyä neuvoston puitepäätöstä 2001/220/YOS on tulkittava siten, että rikosoikeudenkäynnissä ja erityisemmin pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa lainvoimaisen langettavan rikostuomion jälkeisessä täytäntöönpanomenettelyssä puitepäätöksessä tarkoitettua uhrin käsitettä on tulkittava siten, että sen alaan ei kuulu oikeushenkilö, joka on kärsinyt vahinkoa sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia.

Allekirjoitukset

